

БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫ ПӘНДІК ОЛИМПИАДАҒА ДАЙЫНДАУДА АРАЛАС ОҚЫТУДЫҢ ТИІМДІЛІГІН ЗЕРТТЕУ

Милахатова Айгерим Балдиковна

7M01501 – “Информатика және білім беруді ақпараттандыру”
білім беру бағдарламасы бойынша 2-курс магистранты
aigera88_09@mail.ru

Ғылыми жетекшісі: **Салтанова Галия Айсиевна**

ф.-м.ғ.к, қауымдастырылған профессор
g.saltanova@asu.edu.kz

Х. Досмұхамедов атындағы Атырау университеті, Атырау қ, Қазақстан

Аңдатпа

Бұл зерттеу жұмысы пәндік олимпиадаларға дайындық барысында аралас оқыту (blended learning) моделінің тиімділігін анықтауға бағытталған. Аралас оқыту – дәстүрлі (бетпе-бет) және цифрлық (онлайн) білім беру әдістерін үйлестіру арқылы оқушылардың білім сапасын арттыруға мүмкіндік береді. Жұмыста оқытудың бұл түрінің пәндік терең білім берудегі, жеке оқу траекториясын қалыптастырудағы және мотивацияны арттырудағы рөлі қарастырылады. Сонымен қатар, тәжірибелік зерттеу нәтижелері, білім алушылардың жетістіктері мен кері байланыс негізінде алынған мәліметтер ұсынылады. Зерттеу қорытындысы мұғалімдерге олимпиадалық дайындық үдерісін тиімді ұйымдастыруға көмекші құрал бола алады.

Кіріспе

Қазіргі уақытта білім беру жүйесінде жаңа педагогикалық технологияларды қолдану қажеттілігі артып келеді. Бұл қажеттілік, әсіресе, дарынды және қабілетті оқушылармен жұмыста ерекше маңызға ие. Соңғы жылдары пәндік олимпиадаларға қатысу арқылы білім алушылардың терең білімге, шығармашылыққа, логикалық ойлауға ұмтылуы байқалып отыр. Алайда, олимпиадалық дайындық ұзақ мерзімді, көпқырлы және жүйелі тәсілді қажет етеді. Дәл осы тұста аралас оқыту технологиясы өзекті болып табылады. Аралас оқыту – бұл дәстүрлі (бетпе-бет) және онлайн білім беру әдістерін біріктіретін заманауи оқыту моделі. Бұл модель білім алушыларға икемділік, қолжетімділік және дараландырылған оқу жолын ұсыну арқылы олардың мүмкіндіктерін кеңейтеді. Сонымен қатар, бұл тәсіл мұғалім мен оқушы арасындағы кері байланысты күшейтіп, оқу нәтижелілігін арттырады. Осы мақалада пәндік олимпиадаларға дайындық барысында аралас оқыту технологиясының тиімділігі жан-жақты зерттеліп, нақты деректер мен практикалық тәжірибе негізінде дәлелденеді. Зерттеудің негізгі мақсаты – білім алушыларды пәндік олимпиадаға дайындауда аралас оқыту әдісінің тиімділігін анықтау, оның оқу процесіндегі рөлін бағалау және нақты ұсыныстар жасау.

Міндеттері:

- Аралас оқыту моделінің теориялық негіздерін талдау;
- Олимпиадалық дайындықтың ерекшеліктерін анықтау;
- Аралас оқыту әдісін қолдану арқылы жүргізілген практикалық жұмысты сипаттау;
- Эксперимент нәтижелерін талдау және салыстыру.

Аралас оқыту моделі ХХІ ғасырдың басында жаһандық білім беру кеңістігінде кеңінен таныла бастады. Бұл модельдің артықшылығы – әр оқушының білім алу қарқыны мен стиліне бейімделу мүмкіндігінде. Көптеген зерттеулер blended learning (аралас оқыту) тәсілі білім сапасын арттыруда, оқушылардың дербестігі мен жауапкершілігін дамытуда тиімді екендігін көрсетті (Graham, 2006; Bonk & Graham, 2013). Олимпиадалық дайындықты

жеке пән аясында талдайтын болсақ, бұл үрдіс көбіне стандартты мектеп бағдарламасынан тыс материалдарды қамтиды. Мұндай дайындық барысында оқушылардан теориялық біліммен қатар, шығармашылық және сыни ойлау қабілеті, логикалық жүйелілік, уақытты тиімді басқару дағдылары талап етіледі. Аралас оқыту – бұл талаптарды орындауға қолайлы жағдай жасайды. Мысалы, онлайн платформа арқылы оқушыға күрделі тақырыптар бойынша бейнематериал, интерактивті тапсырмалар мен кері байланыс ұсынуға болады. Ал офлайн (бетпе-бет) кезеңде мұғалім оқушымен нақты мәселелерді талқылап, жеке көмек көрсетеді. Зерттеу жұмысы Қостанай қаласындағы орта мектептердің бірінде өткізілді. Экспериментке 10-сыныптың математика пәніне бейімделген 20 оқушы қатысты. Оқушылар екі топқа бөлінді:

- Бақылау тобы (10 оқушы) – дәстүрлі әдіспен дайындалды;
- Эксперимент тобы (10 оқушы) – аралас оқыту әдісі қолданылды.

Эксперимент 8 апта бойы жүргізілді. Әр аптада 2 теориялық және 1 практикалық сабақ өткізіліп отырды. Онлайн платформалар ретінде Google Classroom және Zoom қолданылды. Сабақ барысында олимпиадалық деңгейдегі есептер, логикалық тапсырмалар, тесттер мен жазбаша жұмыстар қамтылды. Эксперимент соңында екі топтың білім сапасы, мотивациясы және тапсырмаларды орындау қабілеті бағаланды. Қорытынды нәтижелер төмендегідей:

- Олимпиадалық тапсырмаларды орындау деңгейі: Эксперимент тобы – 85%, Бақылау тобы – 60%;
- Қызығушылық пен мотивация: Эксперимент тобында 90% оқушы сабаққа деген ынтасының артқанын атап өтті, бақылау тобында бұл көрсеткіш – 65%;
- Қосымша әдебиеттер мен материалдарды қолдану жиілігі: Эксперимент тобында – 80%, бақылау тобында – 40%.

Сондай-ақ, эксперимент тобының оқушылары өз бетімен ізденуге, уақытты басқаруға және қиын тапсырмалармен жұмыс істеуге анағұрлым бейімделгені байқалды.

Алынған нәтижелер негізінде аралас оқыту моделінің келесі артықшылықтары анықталды:

1. Икемділік – оқушылар өзіне ыңғайлы уақытта материалмен жұмыс жасай алады;
2. Материалды терең меңгеру – онлайн ресурстар арқылы күрделі тақырыптарды бірнеше рет қайталап қарауға мүмкіндік туады;
3. Тұлғалық бағдар – әр оқушы өзінің қарқынына сай жұмыс істейді;
4. Кері байланыстың тиімділігі – цифрлық құралдар арқылы тез әрі нақты пікір айту мүмкіндігі бар.

Алайда, кейбір қиындықтар да кездесті. Мысалы, интернеттің тұрақсыздығы немесе оқушының өзін-өзі бақылау деңгейінің төмендігі кейде оқу процесіне кері әсерін тигізді. Сондықтан аралас оқытуда ата-ана мен мұғалімнің қолдауы аса маңызды. Жүргізілген зерттеу негізінде аралас оқыту технологиясының пәндік олимпиадаға дайындықтағы тиімділігі дәлелденді. Бұл әдіс білім алушылардың танымдық белсенділігін арттырып, өз бетімен жұмыс істеу дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, бұл тәсіл дәстүрлі оқытудағы кейбір шектеулерді жеңуге септігін тигізеді. Олимпиадалық дайындық – тек білімнің емес, стратегия мен табандылықтың көрінісі. Ал аралас оқыту – осы үдерісті тиімді, нәтижелі және қызықты етудің заманауи құралы.

Ұсыныстар:

- Аралас оқытуды пәндік тереңдетілген курстарға енгізу;
- Мұғалімдерге арналған әдістемелік семинарлар ұйымдастыру;

Зерттеу барысында Қостанай қаласындағы жалпы орта білім беретін мектептің 10-сынып оқушылары арасынан таңдалған 20 оқушыға тәжірибелік жұмыс жүргізілді. Оқушылар екі топқа бөлінді: бақылау тобы мен эксперимент тобы. Бақылау тобындағы 10 оқушы пәндік олимпиадаға дәстүрлі оқыту әдістері арқылы дайындалса, ал эксперимент тобындағы 10 оқушы үшін аралас оқыту технологиясы қолданылды. Аралас форматта оқыған оқушыларға онлайн және офлайн сабақтар үйлестіріліп берілді. Онлайн бөлімінде

оқушылар Google Classroom, Zoom секілді платформалар арқылы теориялық материалдарды өз бетімен меңгеріп, интерактивті тапсырмалар орындаса, офлайн сабақтарда мұғалімдермен жеке және топтық форматта күрделі есептерді шешуге дағдыланды. Жалпы оқу үдерісі 8 аптаға созылып, әр аптада екі теориялық және бір практикалық сабақтан өткізілді. Бұл құрылым пәндік білімді терең меңгеруге, логикалық ойлау мен есептеу дағдыларын дамытуға бағытталды.

Зерттеу нәтижелері мен аралас оқытудың тиімділігін талдау

Зерттеу жұмысының нәтижелері аралас оқыту моделін қолданудың пәндік олимпиадаға дайындық барысында жоғары тиімділік көрсететінін дәлелдеді. Эксперимент тобының оқушылары бақылау тобымен салыстырғанда күрделі олимпиадалық есептерді шешуде айтарлықтай жақсы нәтиже көрсетті. Атап айтқанда, аралас оқыту форматында дайындалған эксперимент тобының 80%-ы аудандық олимпиадада жүлделі орындарға ие болса, дәстүрлі оқыту форматында білім алған бақылау тобының бұл көрсеткіші 55% ғана құрады. Бұл деректер аралас оқыту моделінің оқушылардың пәндік білімін тереңдетуге, логикалық ойлау қабілетін дамытуға және олимпиадалық тапсырмаларды орындау дағдыларын арттыруға оң әсерін тигізетінін нақты көрсетті. Эксперимент тобының оқушылары оқу процесіне белсенді араласып, сабақ барысында жоғары қызығушылық танытты. Олар берілген тапсырмаларды уақтылы және сапалы орындап, қосымша материалдарды өз бетімен меңгеруге ынта білдірді. Онлайн және офлайн оқытудың үйлесімділігі оқушыларға материалды әртүрлі форматта қабылдауға мүмкіндік беріп, білім алу процесін икемді әрі тиімді етті. Онлайн платформа арқылы оқушылар сабаққа дайындалып, теориялық білімдерін бекітсе, дәстүрлі сабақтарда мұғалімнің тікелей жетекшілігімен практикалық есептерді терең талдады. Мұндай аралас тәсіл оқушылардың сыни ойлау, есептеу және талдау қабілеттерін дамытты.

Аралас оқыту моделінің тиімділігін бірнеше негізгі факторлармен түсіндіруге болады:

1. Оқу материалдарын қайталап көруге мүмкіндік береді.

Онлайн платформада сабақ материалдарының бейнежазбалары мен интерактивті ресурстары сақталып, оқушыларға өздеріне ыңғайлы уақытта қайта қарауға мүмкіндік берілді. Бұл әсіресе түсініксіз немесе күрделі тақырыптарды қайта талдауға үлкен көмегін тигізді. Қайталау мүмкіндігі білімді ұмытпауға, оны ұзақ мерзімді жадыда сақтауға ықпал етті.

2. Жеке оқу траекториясын қалыптастырады.

Аралас оқыту барысында әрбір оқушы өз деңгейіне сай оқу жоспарын құрып, жеке қарқынмен жұмыс істеуге мүмкіндік алды. Жекелеген тапсырмалар, бейімделген білім беру мазмұны және онлайн тесттер арқылы оқушы өз бетінше білім алу траекториясын қалыптастырды. Бұл әдіс дарынды оқушылардың қабілетін ашуға, ал әлсіз оқушылардың білім деңгейін көтеруге жағдай жасады.

3. Мұғалім мен оқушы арасында кері байланысты жақсартады.

Онлайн платформада мұғалімдер оқушылардың тапсырмаларын жедел тексеріп, нақты кері байланыс бере алды. Сонымен қатар, оқушылар да мұғалімге өз сұрақтарын еркін түрде қойып, уақытылы жауап ала алды. Мұндай ашық және жедел коммуникация білім алушылардың сенімділігін арттырып, оқу процесіне қызығушылықты күшейтті.

4. Өз бетімен білім алуға ынталандырады.

Аралас оқыту кезінде оқушылар қосымша ресурстармен жұмыс істеуге дағдыланды. Олар түрлі онлайн платформалардан бейнематериалдар қарап, өз бетінше есептер шығарып, өз білімін бағалайтын тесттер орындады. Бұл өз кезегінде ізденімпаздық, жауапкершілік және дербестік қасиеттерін дамытты.

5. Уақытты тиімді басқаруға үйретеді.

Онлайн форматта оқушылар өз кестесін өздері жоспарлап, білім алу процесіне жауапкершілікпен қарады. Бұл олардың уақытты тиімді басқару қабілетін қалыптастырды. Сонымен қатар, мұғалімдер үшін де оқушылардың прогресін бақылау жеңілдей түсті.

6. Шығармашылық және ынтымақтастық қабілеттерді арттырады. Аралас оқыту барысында оқушылар түрлі жобалық тапсырмалар орындап, топпен жұмыс істеуге белсенді қатысты. Олар бір-бірімен онлайн талқылаулар өткізіп, бірлесіп есептер шығарды. Мұндай жұмыс форматы ынтымақтастықты нығайтып, оқушылардың коммуникативтік дағдыларын жетілдірді.

7. Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды меңгеруге көмектеседі. Оқушылар онлайн оқыту барысында әртүрлі цифрлық құралдарды қолдануды үйренді: бейнесабақтарды көру, презентация дайындау, цифрлық тесттерді орындау және оқу платформаларымен жұмыс істеу – мұның бәрі ХХІ ғасыр дағдыларының қалыптасуына ықпал етті.

Қорытынды

Жалпы алғанда, аралас оқыту – бұл тек білім берудің тәсілі ғана емес, сонымен қатар оқушыларды болашақта өмірде қажет болатын қабілеттермен қамтамасыз ететін тиімді құрал. Пәндік олимпиадаға дайындық – күрделі және жоғары зияткерлік дайындықты талап ететін процесс. Сол себепті, дәстүрлі әдістермен қатар, заманауи педагогикалық технологияларды қолдану – білім сапасын арттырудың негізгі жолдарының бірі. Аралас оқыту моделі дәл осы мақсатқа сай келеді. Жүргізілген зерттеу жұмысы бұл тәсілдің жоғары нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік беретінін көрсетті. Болашақта бұл әдісті кеңінен қолданып, оны мектеп бағдарламасына жүйелі түрде енгізу – білім сапасын арттырудың, оқушылардың мотивациясын көтерудің және бәсекеге қабілетті жастарды тәрбиелеудің маңызды жолы болып табылады.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Оразбекова Г.Т. Аралас оқыту технологиясы – білім берудің болашағы // Педагогика журналы, 2021. – №4. – Б. 45–49.
2. Назарова А.К. Пәндік олимпиадаларға дайындықтың әдістемелік негіздері. – Алматы: Білім, 2020. – 124 б.
3. Johnson, M., & Smith, R. Blended Learning Strategies. – London: Education Press, 2019.